

Suzdržavanje Bugarske od evropskog klimatskog zakona ne samo da ponovo izoluje zemlju u EU, već otkriva i dva poznata nedostatka u bugarskoj diplomatiji.

Krajem juna, Savet Evropske unije dao je zeleno svetlo prvom evropskom zakonu o klimi, nakon usvajanja zakona od strane Evropskog parlamenta nekoliko dana ranije. Zakon je dizajniran da smanji emisiju staklene bašte za 55 procenata (u poređenju sa nivoom iz 1990) do 2030. godine i postigne klimatsku neutralnost u narednih 30 godina. EU se postepeno pretvara u klimatskog prvaka, a ovaj korak pretvara njeno moralno opredeljenje u zakonsku obavezu. Zakon evropskim građanima i preduzećima pruža sigurnost i jasnost o putu zelene transformacije.

Dok su poslanici sa suprotnih strana političkog spektra odbacivali neke odredbe zakona, 26 država članica glasalo je za njega na Savetu EU. Izuzetak je bila samo Bugarska. Privremena vlada zemlje, koja postoji od sredine maja, objasnila je suzdržavanje kratkim nejasnim komentarem: „Konačni kompromis ne odražava u dovoljnoj meri naš nacionalni stav“. Posle toga, bugarsko Ministarstvo životne sredine i voda preciziralo je da usvojeni tekst ne uzima u obzir nekoliko zahteva bugarske vlade, poput uključivanja prirodnog gasa kao prelaznog goriva do 2030; prepoznavanje pristupa tehnološke neutralnosti u tranziciji; ili predlog za ravnomernije smanjenje subvencija za ugalj, koje trenutno održavaju bugarsko rudarstvo i preradu uglja.

Bugarska vlada je postupila prekasno da bi se usprotivila ili uticala na pravni okvir EU za borbu protiv klimatskih promena. Uzdržavanje je suprotno očekivanjima bugarskih građana i dugotrajnim naporima unije da transformiše Evropu u prvi klimatski neutralan kontinent. Od početka 2021. godine, sofijska kancelarija Evropskog saveta za spoljne odnose sprovela je opsežno istraživanje načina na koji bugarska preduzeća i građani gledaju na napore EU u pogledu zelenog oporavka i klimatske politike. Prema istraživanju javnog mnjenja koje je naručio ECFR, 80 procenata Bugara podržava cilj smanjenja emisije od 55 procenata, a samo 3 procenta mu se protivi.

Istraživanje pokazuje da Bugari snažno podržavaju klimatski orijentisane politike, ali njihova zabrinutost se ne ogleda u programima političkih partija. U Bugarskoj 85 odsto ispitanika veruje da su globalno zagrevanje i njegove posledice problem od najveće važnosti, dok su samo 3 procenta skeptici klimatskih promena – 4 procentna poena niža od proseka EU. Uprkos svojoj zabrinutosti, tri četvrtine Bugara se ne oseća informisano ili zadovoljno vladinim stavom o klimatskim pitanjima. Ovi brojevi glasanja potvrđeni su nedavnim nalazima Eurobarometra. Studija Eurobarometer otkriva da samo 10 procenata bugarskih ispitanika smatra klimatske akcije svoje nacionalne vlade dovoljnim, u poređenju sa prosekom EU od 20 procenata.

Generalno, Bugarska je među najmanje naprednim zemljama EU u pogledu javne rasprave i izvršnih odluka u okviru Evropskog zelenog sporazuma. Klimatske promene i posvećenost neto nuli i dalje dobijaju premalo pažnje od bugarskih političara i naučnika. U poslednje

vreme, bugarska javna rasprava o evropskom zelenom dogovoru koncentrisana je na iznos, vreme i raspodelu sredstava EU koje će Bugarska dobiti od planiranih mehanizama finansiranja bloka. Glavno obrazloženje nove politike EU – postizanje ugljen-neutralnosti i ušteda resursa ili recikliranje – izostalo je iz nacionalne rasprave. Uzastopne bugarske vlade i lideri nerado se obavežu na jasan put za zelenu tranziciju u određenom roku.

Politička debata u zemlji ne odražava hitnost ovog pitanja i, umesto da donosi perspektivna rešenja, uglavnom je usredsređena na populističke slogane o pitanjima kao što je opasnost od velike nezaposlenosti u energetske sektoru. Ovo je posebno očigledno u regionu Stare Zagore, gde se nalaze rudnik uglja i dve termoelektrane. Ne može se očekivati velika podrška klimatskom programu od stanovnika ovog područja, jer su politički akteri sprečili obrazloženu debatu o potencijalnom zatvaranju postrojenja.

Štaviše, uzdržavanje Bugarske od evropskog zakona o klimi ne samo da ponovo izoluje zemlju u EU, već otkriva i dva poznata nedostatka u bugarskoj diplomatiji. Prvo, uzdržavanje od tako važnog i bez presedana zakona pokazuje nedostatak stručnosti i veštine pregovaranja u bugarskoj državnoj službi. Imao je godina da pregovara o rešenju žalbi Bugarske, dok je ekonomiju pripremao za budućnost sa niskim emisijama ugljenika. Drugo, reakcija na suzdržavanje u uniji podseća na odgovor na bugarski veto na početak pregovora o pridruživanju EU sa Severnom Makedonijom krajem 2020. godine, koji je naštetio ugledu Sofije i umanjio pregovaračku moć u institucijama EU.

I odupirući se vitalnim naporima EU da stvori zajedničku ugljen-neutralnu budućnost, Bugarska je potkopala poverenje evropskih poreskih obveznika da će ta zemlja efikasno dodeliti svoj udeo u objektima pravedne tranzicije i oporavka i otpornosti na ublažavanje klime i zelene investicije. Dok se prethodna bugarska vlada trudila da se prilagodi evropskim ambicijama u pogledu klimatskog vođstva, Komisija je pokrenula novi zakonodavni paket „Fit for 55“. Usvojen 14. jula 2021. godine, paket uključuje 13 novih ili revidiranih delova zakona koji će imati širok uticaj na sve ekonomije EU – ako Komisija uspe da se pozabavi svim tehničkim, socijalnim i diplomatskim izazovima koje predstavlja, kao što je nedavno Alek Clark iz ECFR-a objasnio. Predloženo proširenje cena ugljenika na građevinski i transportni sektor verovatno će imati veliki uticaj na bugarsko društvo, kao i uticaj mehanizma prilagođavanja granice ugljenika na cenu proizvoda uvezenih iz susedne Turske i Srbije. To nije bio slučaj sa sistemom EU za trgovanje emisijama, koji je uticaj na cene energije uglavnom poštdeo bugarske potrošače (zbog subvencija za ugalj u njihovoj zemlji i delimično regulisanog tržišta energije). Bugarska vlada će sada morati da se suoči sa klimatskim izazovima, povećavajući očekivanja bugarskih glasača i hvatajući korak sa razvojem klimatske politike u Briselu i šire.

Izvoz: ecfr.eu